

**Перші видання підручника
«Патологічна фізіологія» проф. Д.О. Альперна
українською мовою:
втрачені чи навмисно забуті?**

Ірина Киричок

Тетяна Костюкевич

Наукова бібліотека

Харківського національного медичного університету

130 років з дня народження проф. Данила Овсійовича Альперна, видатного вченого-патофізіолога, педагога, члена-кореспондента АН УРСР (1939), заслуженого діяча науки УРСР (1947), завідував кафедрою патологічної фізіології Харківського медичного інституту (1929-1968), сьогодні – Харківський національний медичний університет

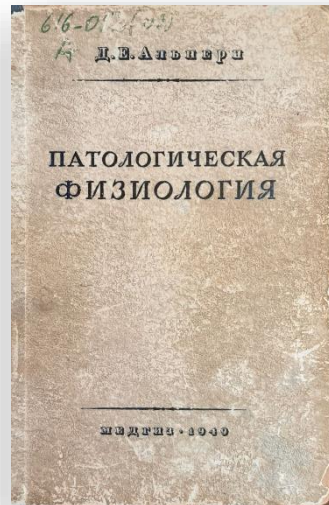
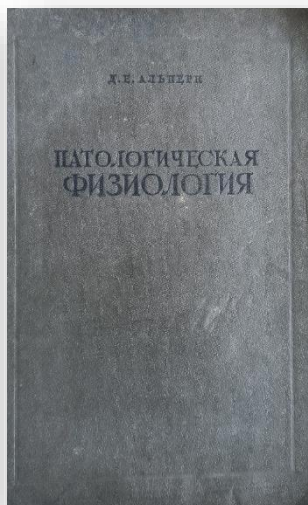
Основні наукові праці присвячені патофізіології нервової системи, нейрогуморальної регуляції, питанням патологічній хімії запалення і патогенезу алергічних реакцій

Автор понад 200 наукових праць, зокрема 8 монографій та всесвітньо відомого підручника «Патологічна фізіологія»

Перші видання підручника «Патологічна фізіологія» проф. Д.О. Альперна

з доступних джерел:

Підручник «Патологічна фізіологія» Д.О. Альперна витримав 6 видань російською мовою:

1-ше – 1938

4-те – 1954

2-ге – 1940

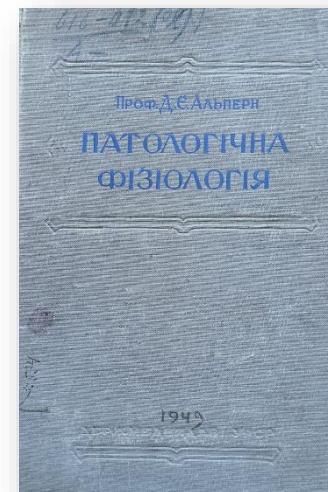
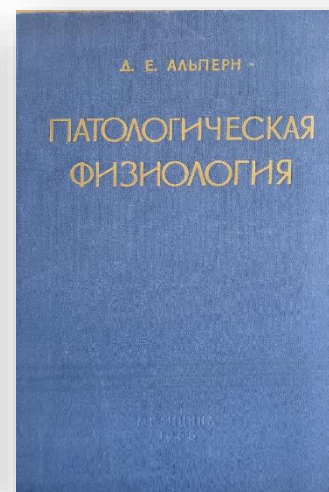
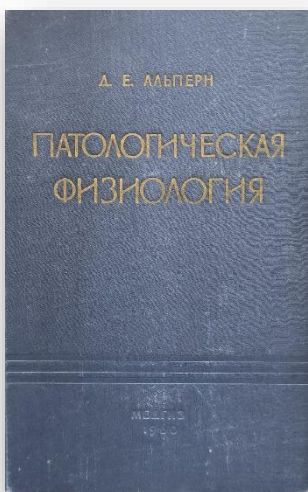
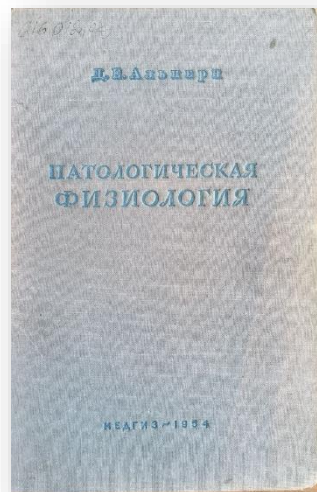
5-те – 1960

3-тє – 1949

6-те – 1965

Перекладений різними мовами:

українською (1949)

- ✓ англійською
- ✓ болгарською
- ✓ грузинською
- ✓ китайською
- ✓ німецькою
- ✓ румунською

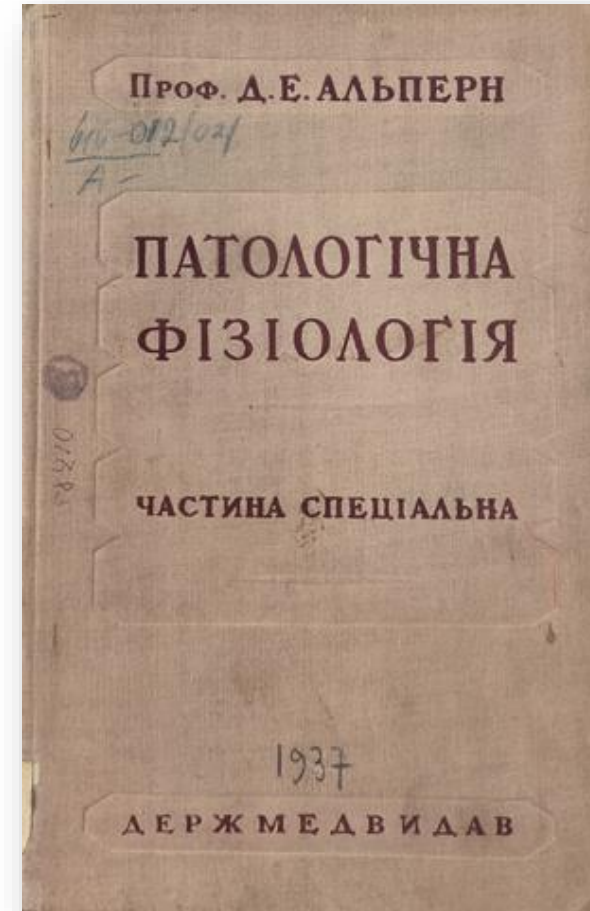
Перші видання підручника «Патологічна фізіологія» проф. Д.О. Альперна

з фонду Наукової бібліотеки ХНМУ:

Перше видання підручника «Патологічна фізіологія» Д.О. Альперна українською мовою

1 книга – загальна частина, **1934 рік**

2 книга – спеціальна частина, **1937 рік**

Перше видання підручника «Патологічна фізіологія» проф. Д.О. Альперна

Із фонду Наукової бібліотеки ХНМУ:

Перше видання підручника «Патологічна фізіологія» Д.О. Альперна українською мовою

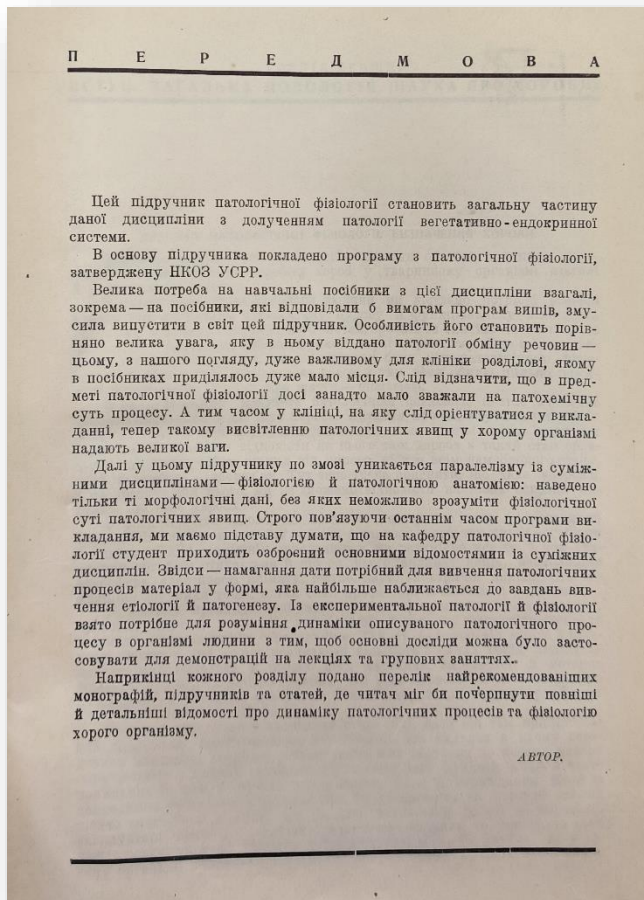
Передмова до 1 книги, 1934 рік

«Велика потреба на навчальні посібники з цієї дисципліни взагалі, зокрема – на посібники, які відповідали б вимогам програм вишів, змусила випустити в світ цей підручник. Особливість його становить порівняно велика увага, яку в ньому віддано патології обміну речовин – цьому, з нашого погляду, дуже важливому для клініки розділові, якому в посібникам приділялося дуже мало місця. Слід відзначити, що в предметі патологічної фізіології досі занадто мало зважали на патохемічну суть процесу. А тим часом у клініці, на яку слід орієнтуватися у викладанні, тепер такому висвітленню патологічних явищ у хворому організмі надають великої ваги.

Далі у цьому підручнику по змові уникається паралелізму із суміжними дисциплінами – фізіологією й патологічною анатомією: наведено тільки ті морфологічні дані, без яких неможливо зрозуміти фізіологічної суті патологічних явищ. Строго пов'язуючи останнім часом програми викладання, ми маємо підставу думати, що на кафедрі патологічної фізіології студент приходить озброєний основними відомостями із суміжних дисциплін. Звідси – намагання дати потрібний для вивчення патологічних процесів матеріал у формі, яка найбільше наближається до завдань вивчення етіології й патогенезу. Із експериментальної патології й фізіології взято потрібне для розуміння динаміки описуваного патологічного процесу в організмі людини з тим, щоб основні дослідження можна було застосовувати для демонстрацій на лекціях та групових заняттях.

Наприкінці кожного розділу подано перелік найрекомендованіших монографій, підручників та статей, де читач міг би поглибити повні й детальніші відомості про динаміку патологічних процесів та фізіологію хворого організму.

АВТОР.

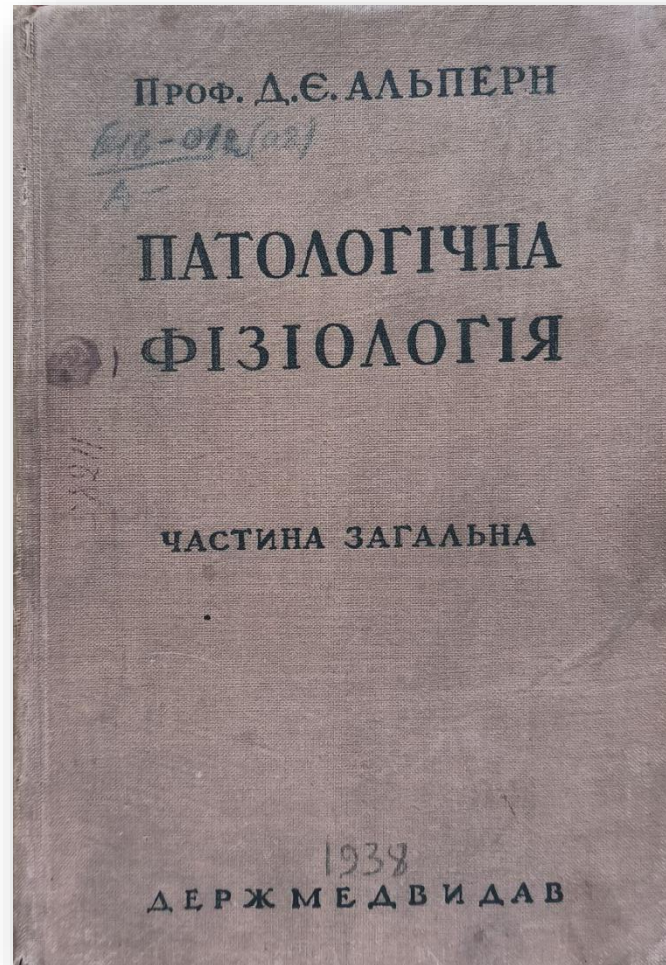

Перше видання підручника «Патологічна фізіологія» проф. Д.О. Альперна

з фонду Наукової бібліотеки ХНМУ:

Друге видання підручника «Патологічна фізіологія» Д.О. Альперна українською мовою

1 книга – загальна частина, **1938 рік**

Перші видання підручника «Патологічна фізіологія» проф. Д.О. Альперна

з фонду комплексу «Музей медицини» ХНМУ:

Перші видання підручника «Патологічна фізіологія» українською мовою у списках наукових праць професора Д.О. Альперна

С П И С О К
научных трудов проф. Д.О. АЛЬПЕРНА.

1. Оригинальные статьи.

1. Ueber den Einfluss des Adrenalins auf den Blutoxygensaus in der Naga, in Hungerzustande und bei der Avitaminose. Ztschr. f. d. ges. exp. Med., 1923, Bd. 35, S. 286.
2. Untersuchungen über den Rest-Stickstoffgehalt des Blutes bei Avitaminosen und hungernden Tauben. Bloch. Ztschr. 1923, Bd. 136, S. 142.
3. Ueber den Einfluss von ultravioletten Licht auf den Zucker- und Fettgehalt in Blute avitaminöser Tiere. Strahlentherapie, 1923, Bd. XV, S. 611.
4. Обсуждение реакции при водной и гипертонической голодаемости. То же на немецком языке. N.-Schwed. Arch., 1924, Bd. 103, S. 223.
5. Витамини в фізіології та патології тварин, доповідь. 1924. Справовий збірник Українського Наукового Товариства. То же на німецькому мові. Ztschr. f. d. ges. exp. Med. 1923, Bd. 35, S. 139.
6. Ueber den Einfluss des Testikular-Extraktes auf einige chemische Eigenschaften des Blutes. Bloch. Ztschr. 1923, Bd. 136, S. 542.
7. Experimentelle Untersuchungen über den Einfluss der Zytoschleim auf die Wasserläurese. Ztschr. f. d. ges. exp. Med., 1923, Bd. 34, S. 324.
8. О взаимоотношениях внутренней и внешней секреции. Ученые зап. Казан. ун-та. Сер. Физ.-матем. науки. 1922, То же на немецком языке. Bloch. Ztschr. 1923, Bd. 136, 551.
9. Zur Frage der Wechselbeziehungen zwischen innerer und Ausserekr. II. Bloch. Ztschr., 1923, Bd. 137, S. 507.
10. Ueber den Einfluss der Unterbindung des Ductus pancreaticus auf den Blutzucker. Klin. Wochn. 4. Jahrg., No. 39.

1944 рік

4. У Ч Е Б Н И К И.

85. Патологічна фізіологія. ч. 1. Х. Медвидав, 1934.
86. Патологічна фізіологія, ч. II /Спеціальна/, Х. Медвидав, 1937.
87. Патологическая физиология. М. Биомедгиз, 1938.
88. Патологическая физиология. М. Биомедгиз, 1940.

3. Сборники работ лаборатории проф. Д.О. АЛЬПЕРНА.

80. Вегетативная нервная система и внутренняя секреция 1 часть. Об. статей из лабор. экпер. патол. Укр. Полх. ин-та, 1924. 83 стр.
81. Вегетативная нервная система и внутренняя секреция. 2 часть. /Об. статей из лабор. экпер. патол. Укр. Полхоневр. ин-та/ 1926. 120 стр.
82. Проблемы ревматизма. /Сборник работ отд. патол. физиол. УИИМ/ У. Госмедиздат. УССР. 1934, 225 стр.
83. Вегетативная нервная система и тканевый обмен. Об. Укр. Полхоневр. Акад. Т. 2., 1936, 178 стр.
84. Гиперергия. Об. Укр. Ин-та экпер. медиц. У., 1936, 224 стр.
85. Гиперергические реакции. Об. Укр. Ин-та экпер. медиц. У., 1938, 240 стр.
86. Аллергия и десенсибилизация. Об. Укр. Ин-та экпер. медиц. У., 1940, 220 стр.
87. Гуморальная ауторегуляция в деятельности вегетативной нервной системы. /Труды лабор. патофизиологии/, 1940 г.

4. Р У К О В О Д С Т В А.

88. Патологічна фізіологія ч. 1. Х. Медвидав, 1934.
- 88а. Патологічна фізіологія, ч. II /Спеціальна/, Х. Медвидав, 1937.
89. Патологическая физиология. М. Биомедгиз, 1938.

Патологическая физиология. Изд. второе, Биомедгиз, 1940.

1947 рік

4. Р У К О В О Д С Т В А.

88. Патологічна фізіологія ч. 1. Х. Медвидав, 1934.
- 88а. Патологічна фізіологія, ч. II /Спеціальна/, Х. Медвидав, 1937.
89. Патологическая физиология. М. Биомедгиз, 1938.

Патологическая физиология. Изд. второе, Биомедгиз, 1940.

Патологическая физиология, издание третье, переработанное и дополненное. /Подготовьлено к печати/.

Перші видання підручника «Патологічна фізіологія» Д.О. Альперна українською мовою

- ✓ Чому в усіх доступних джерелах першим виданням зазначається підручник Д.О. Альперна «Патологічна фізіологія», виданий російською мовою в 1938 році?
- ✓ Чому в них немає згадки про перше та друге видання, які вийшли українською мовою?
- ✓ Чому навіть у переліку власних праць сам автор вже не згадує друге видання підручника українською мовою?

Перше видання підручника «Патологічна фізіологія» проф. Д.О. Альперна

з історії України:

Українізація в 1920-30-х роках

Квітень 1923 року, XII з'їзді РКП(б):

- Ухвалено рішення про політику коренізації
- Коренізація визнана офіційним курсом більшовицької партії в національному питанні

Коренізація – політика залучення представників корінного населення радянських республік та автономій до місцевого керівництва та надання офіційного (а інколи – й панівного) статусу їхнім національним мовам. Проводилася в СРСР впродовж 1920-х років й до 1932 року.

В Україні цей курс названо **українізацією**

з архіву ХНМУ:

Українізація в 1920-30-х роках

«... В зв'язку з розпорядженням Харк. Округового Виконавчого Комітету, що його оголошено в Харківському пролетарі заг. ч. 201 від 31/VIII-31 про починний облік службовців установи щодо знань української мови пропонується

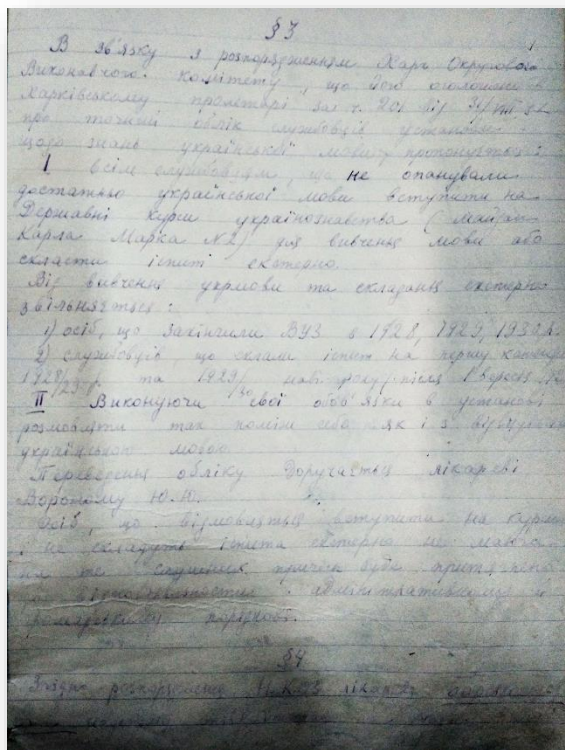
I. всім службовцям, що не опанували достатньо української мови, вступити на Державні курси українознавства (майдан Карла Маркса №2) для вивчення мови або скласти іспит екстерно.

Від вивчення укромови та складань екстерно звільняється:

- 1) осіб, що закінчили ВУЗ в 1928, 1929, 1930 р.
- 2) службовців, що склали іспит на першу категорію 1928/29 р. та 1929/30 навч. року (після 1 вересня 1929)

II. Виконуючи свої обов'язки в установі розмовляти поміж себе як і з відвідувачами українською мовою. Переведення обліку доручається лікареві Вороному Ю.Ю.

Осіб, що відмовляться вступити на курси, не складуть іспита екстерно не маючи на те слушних причин буде прип'ягнено до відповідальності в адміністративному й громадському порядку...»

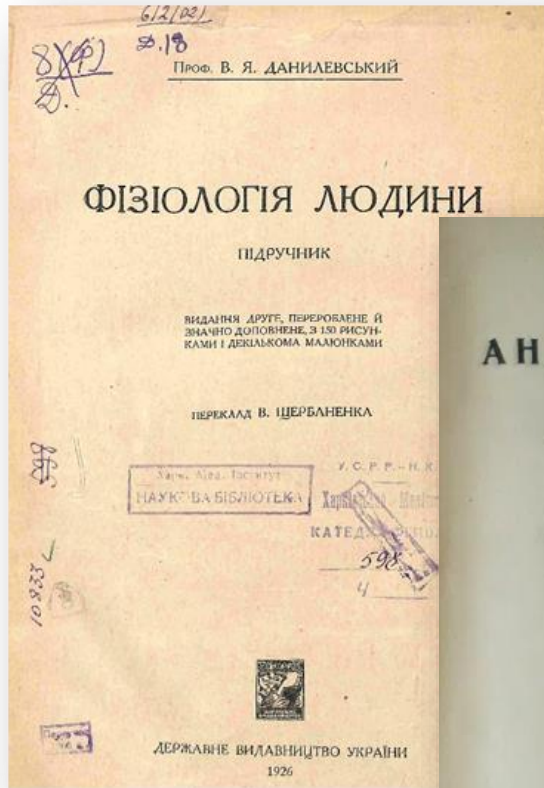

Перші видання підручника «Патологічна фізіологія» проф. Д.О. Альперна

з фонду Наукової бібліотеки ХНМУ:

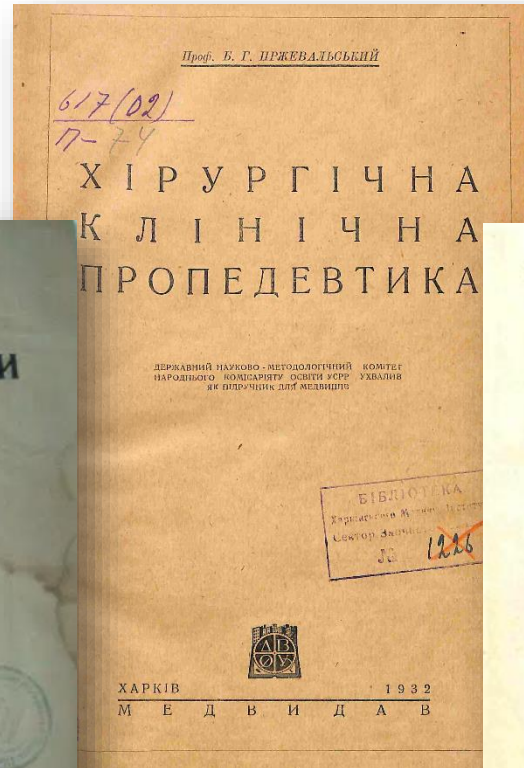
Підручники 1920-30-х років українською мовою

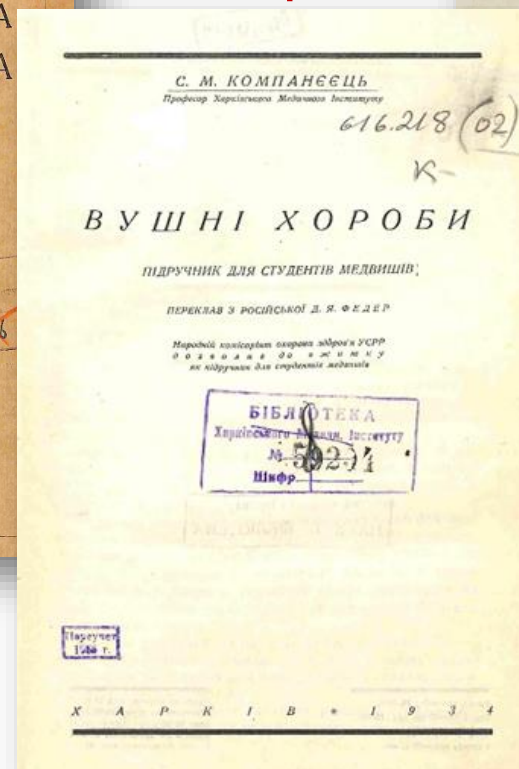
1932 рік

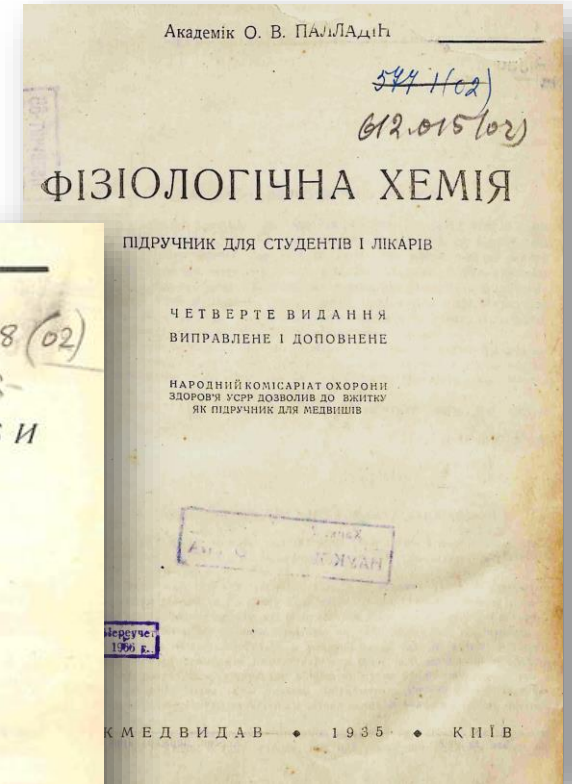
1932 рік

1934 рік

1935 рік

з історії України:

«Розстріляне відродження»: репресії 1920-30-х років щодо української інтелігенції

«Спілка визволення України»

19 квітня 1930 року, Харків, оперний театр –
показовий суд над учасниками Спілки:
до розстрілу – 15 осіб,
до концентраційних таборів – 192

Будинок «Слово», Харків, вул. Культури, 9

з 1933 по 1938 роки:
репресовано – понад 70 літераторів,
з них розстріляно – 11

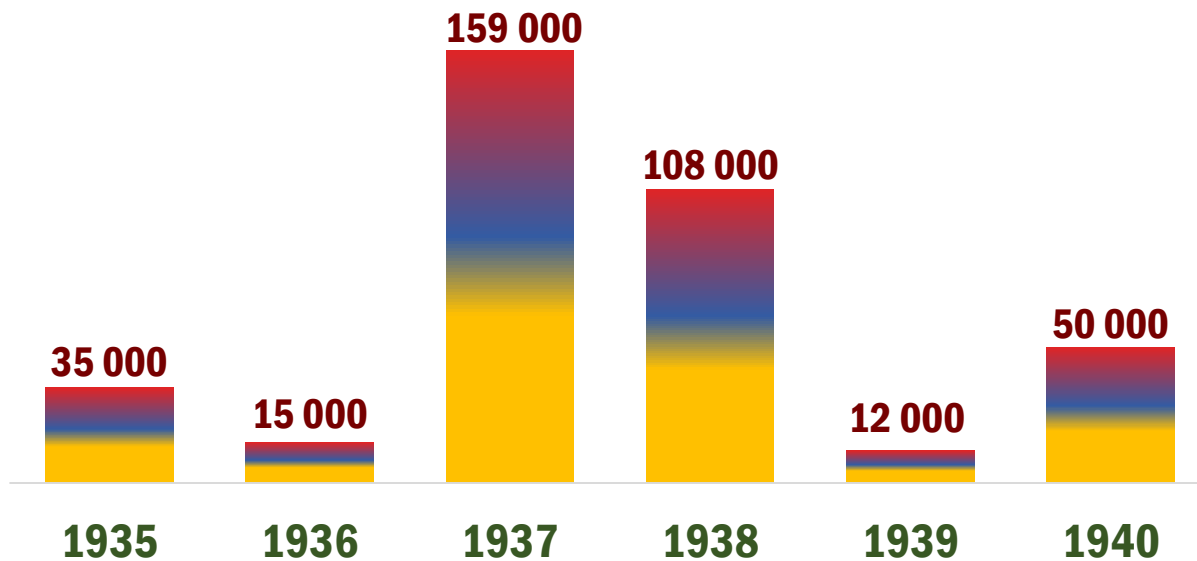

з історії України:

«Розстріляне відродження»: репресії 1920-30-х років щодо української інтелігенції

Статистика арештів в Україні, 1935-1940 рр.

Українська ідентичність – культура, мова, література, зокрема для освітнього процесу, розцінювалась сталінським режимом як загроза, а отже, ставала для їх носіїв і популяризаторів небезпекою для здоров'я та життя

ВИСНОВКИ:

- Перші два видання всесвітньо відомого підручника «Патологічна фізіологія» Д.О. Альперна вийшли саме українською мовою – у 1934, 1937 та 1938 роках, вони знаходяться у фонді Наукової бібліотеки ХНМУ
- Не відомо напевно чому сам автор та в подальшому й інші науковці у своїх публікаціях замовчували факт існування цих видань. Можна припустити, що як вчений, якому довелось працювати в часи сталінських репресій, він розумів ризики, пов'язані з відкритою підтримкою української мови
- Внесок проф. Д.О. Альперна в розвиток україномовної медичної літератури є важливим історичним явищем і з огляду на сьогоднішні реалії має особливе значення

**Ірина
Киричок**

**Тетяна
Костюкевич**

Дякуємо за увагу!